

Р. В. Фросіняк, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України

МІСЦЕВІ ВИБОРИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано питання розвитку регіональних політичних партій в Україні. Виявлено основні ознаки регіональних політичних партій і здійснено їхню коротку типологізацію на основі відмінності ознак. Досліджено проблему виборчої системи на місцевих виборах та її вплив на результати виборів різних категорій політичних партій. Проаналізовано результати виборів 2015 та 2020 років у контексті еволюції електоральних уподобань виборців щодо парламентських, позапарламентських і регіональних партій. Досліджено питання впливу посилення регіональних політичних партій на загальнодержавний політичний дискурс. Розглянуто вплив місцевої політичної еліти на формування і наповнення регіональних політичних партій. Досліджено вплив виборчої системи місцевих виборів на мобілізацію регіональних політичних еліт до участі в управлінні суспільним розвитком у своїй місцевості.

Проаналізовано останні дослідження і публікації, в яких здійснювалися спроби розглянути цю тему. У статті наведено визначення «регіональних політичних партій» на основі їх відмінностей, в тому числі причини, через які не вдалося повністю реалізувати проєкт «Партії мерів», щодо якого було багато прогнозів напередодні виборів. Розглянуто передумови до значного посилення регіональних політичних партій напередодні місцевих виборів 2020 року в Україні. Визначено основні ризики для системи державного управління, які необхідно врахувати на етапі завершення реформи децентралізації за умови посилення ролі регіональних політичних партій. Досліджено фрагментацію партійного представництва у місцевих радах за результатами місцевих виборів 2020 року. Виявлено найбільш успішні регіональні політичні партії, які здобули перемоги на рівні області чи обласного центру. Зроблено висновки щодо сучасного стану регіональних політичних партій і прогноз щодо їх подальшого розвитку.

Ключові слова: регіональні політичні партії, місцеві вибори, виборча система, місцева еліта, децентралізація.

R. V. Frosiniak. Local elections as the development factor of regional political parties in Ukraine

The development of regional political parties in Ukraine is analyzed in the article. The main features of regional political parties and their short classification are revealed. The problem of the new electoral system in the local elections in 2020 and its influence on the election results for different categories of political parties is studied. The election results in 2015 and 2020 are analyzed in the context of the evolution of voters' electoral preferences for parliamentary, non-parliamentary and regional parties. The effect of regional political parties strengthening on national political discourse has been studied. The impact of the local political elite on the formation and membership of regional political parties is considered. Prospects of further development of regional political parties and their part in the future political process of Ukraine are analyzed. The influence of the electoral system of local elections on the mobilization of regional political elites for participation in the management of social development in their region is studied.

Recent studies and publications, in which attempts to consider this topic were described, have been analyzed. The article defines "regional political parties" on the basis of their differences, including the reasons why the "Mayors' party" project, which was widely predicted to win before the election, could not be fully implemented. The preconditions for significant strengthening of regional political parties before the local elections 2020 in Ukraine are considered. The main risks for the system of public administration, that are necessary to be taken into account at the stage of completion of the decentralization reform, on condition, that the role of regional political parties is strengthened are identified. The fragmentation of party representation in local councils based on the results of local elections 2020 has been studied. The most successful regional political parties that won at the regional or regional center level were identified. Conclusions on the current state of regional political parties and the forecast of their further development were made.

Key words: regional political parties, local elections, electoral system, local elite, decentralization.

Постановка проблеми. Законодавство багатьох країн, у тому числі й України, для політичних партій передбачає зобов'язання бути представленими на рівні всіх регіонів країни. Однак реальна картина партійної системи демонструє існування в державі так званих регіональних політичних партій, які функціонують для досягнення тих чи інших цілей. Вибори є своєрідним підсумком, який дозволяє виявити поточний стан розвитку певної партії зокрема і у регіональному вимірі. Місцеві вибори, які відбулися в Україні у 2020 році, продемонстрували новий рівень розвитку партійного будівництва на рівні регіонів, а також окреслили цікаві тенденції, що можуть мати вплив на розвиток не лише окремих регіонів, а й держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання еволюції регіональних політичних партій у контексті їхньої участі в місцевих виборах вчені та дослідники здебільшого досліджували на теоретичному рівні насамперед крізь призму аналізу впливу виборчої системи на результати виборів, а також дослідження консолідації місцевих політичних еліт на базі регіональних політичних партій. Питанню дослідження регіональних політичних партій та їхньої участі в місцевих виборах присвячені наукові праці О. Вишняка [1], Ю. Остапця [2], Р. Манайло-Приходько [3], М. Кармазіної [4].

Дослідженням регіональних особливостей розвитку партій і партійної системи займався О. Вишняк. На основі результатів парламентських і президентських виборів в Україні у 1994-2006 роках відповідно до критерію ідентифікації кандидатів і політичних партій за національно-демократичною, проросійською та невизначеною ознаками він виокремив п'ять типів політичних регіонів України: Донбас і Крим; інші південно-східні області; перехідний регіон Північного Сходу та Кіровоградська область; Центральна Україна; Західна Україна [1]. Цей підхід має наукову та емпіричну цінність з огляду на визначення докладних характеристик національної орієнтації кандидатів і політичних партій країни.

Ю. Остапєць [2] і Р. Манайло-Приходько [3] зазначають, що в контексті реформування місцевого самоврядування та децентралізації такі політичні сили на нинішньому етапі могли б здійснювати активну діяльність із вирішення актуальних проблем місцевих громад і регіонів, у яких вони працюють. Насправді їхня діяльність здебільшого сконцентрована на просуванні певних політиків на місцевому чи регіональному рівнях, а також відстоюванні політичних чи бізнесових інтересів на загальнонаціональному рівні.

В рамках вивчення наукових та аналітичних досліджень із вказаного напрямку необхідно виокремити аналіз історіографії появи та розвитку регіональних політичних партій за регіонами, здійснений М. Кармазіною [4]. Авторка оцінює передумови, етапи розвитку таких партій, причини їхнього формування і трансформації в широко відомі національні політичні сили. Необхідно зазначити про її ґрунтовний системний підхід до аналізу, оскільки авторка розглянула розвиток регіональних політичних партій за весь час існування незалежної України.

У своєму дослідженні Р. Манайло-Приходько комплексно розкриває особливості таких партій. На її думку, вони виникають з огляду на появу розмежувань між центром і регіонами та етнополітичний соціальний поділ. Авторка вказує, що регіональні політичні партії є партіями, які здебільшого функціонують в рамках певної території (кількох територій) і діють в цілях зміни прав цих регіонів або територіально-адміністративних одиниць щодо центру. Особливо це стосується тих політичних сил, які вимагають отримання незалежності територій від центру в складі країни. Такий підхід, безумовно, стосується характеристики тих політичних сил, що складають сепаратистську загрозу національній безпеці країни через вплив певних політиків, які виступають проти національного розвитку або вимагають реалізації певних вузько регіональних інтересів, що можуть зашкодити загальнодержавній стратегії. Р. Манайло-Приходько [3] здійснює системне дослідження проходження до органів місцевого самоврядування регіональних політичних сил у 2010 та 2015 роках.

Мета статті – охарактеризувати особливості еволюції регіональних політичних партій у контексті їхньої участі в місцевих виборах 2020 року за умов впровадження нової виборчої системи.

Виклад основного матеріалу. Насамперед необхідно визначити, що саме мається на увазі під терміном «регіональні партії» в контексті цієї статті. По-перше, це позапарламентські політичні сили, представлені на обмеженій території від однієї громади до кількох областей. По-друге, такі партії насамперед об'єднують певні групи місцевих політичних і бізнесових груп, які сформувалися навколо потужних місцевих лідерів (здебільшого діючих міських голів), хоча існує досить прикладів того, коли такі партії формувалися і навколо опозиційного до місцевої влади лідера. Третьою особливістю зазначених партій можна визначити тяжіння до місцевої проблематики та уникання загальнодержавного політичного дискурсу.

За першими двома ознаками регіональні політичні партії можна класифікувати на два типи. Перший тип – політичні партії з іменем лідера в назві або ті, які міцно асоціюються з одним лідером (наприклад, «Українська стратегія Гройсмана» або «Рідний дім»). Вони мали обмежене розповсюдження і залежно від результатів поширили свій вплив від однієї громади і максимум до обласної ради.

Другий тип – це політичні проекти, які розповсюджувалися за принципом франчайзингу, тобто з одного боку є готовий політичний проект із певним позиціонуванням, бренд-буком, національною рекламою і здебільшого без виражених лідерів, а з іншого боку є бажаючі представляти цю партію у певній громаді чи регіоні, які отримують усе перераховане вище і вносять до проекту власний авторитет на території, наповнюють його кадрами та фінансами. Прикладом таких партій можна вважати «Пропозицію» або «Рідне місто».

За третьою ознакою регіональні партії класифікувати складніше, адже якщо говорити про ідеологію, то всі вони насамперед відстоюють сильне місцеве самоврядування, а в загальнодержавних політичних питаннях максимумально наближені до поглядів більшості виборців своїх регіонів. Очевидно, саме тому не вдалося повністю реалізувати проект «Партії мерів», про який багато говорили у політичних колах напередодні місцевих виборів. Проблема в тому, що для виборця складно уявити в одній команді місцевих лідерів із діаметрально протилежними поглядами на політичні питання. Це могло призвести до зневіри виборця і пошуку альтернативи місцевому лідеру з такою командою в інших регіонах.

Регіональними політичними партіями де-факто в державі є політичні партії, яким Міністерством юстиції України присвоєно статус загальнонаціональних, однак вони сформовані політиками, що мають вплив лише у певному регіоні (регіонах), очільниками національних, культурних об'єднань для здійснення участі у місцевих виборах, реалізації просування інтересів відповідних місцевих громад (національних меншин). Дослідивши статистичні матеріали та аналітичні дослідження щодо виборчих кампаній, необхідно констатувати, що регіональні політичні партії в Україні створюються для участі в місцевих і загальнонаціональних виборах залежно від інтересів їхніх фундаторів. У той же час масштаб інтересів цих політичних партій може виходити за межі звичайного захисту інтересів місцевих громад.

Головною передумовою для широкого поширення регіональних партій напередодні місцевих виборів 2020 року в Україні слід вважати успішну реалізацію реформи децентралізації. Місцеві політичні еліти отримали не лише ефемерні повноваження, а й фінансові можливості для реалізації своїх прагнень, що дозволило у короткі строки продемонструвати перед виборцями власну управлінську ефективність і зрушити з місця вирішення проблем, які до цього десятиліттями не вирішувалися. Як наслідок місцеві політичні еліти значно підвищили власний авторитет в очах виборця і почали шукати максимально зручний спосіб обратитися на місцевих виборах, які мали відбуватися за абсолютно новими правилами.

Виборчий кодекс України [5] максимально звузив можливості участі у виборах шляхом самовисування. Так, кандидатом у депутати без висування партією можна стати лише у громадах із чисельністю виборців менше 10 тисяч осіб, у всіх інших громадах, а також у районних, районних у місті та обласних радах лише партії могли висувати кандидатів у депутати. Щодо сільських, селищних, міських голів не було обмеження щодо права на самовисування, однак для потенційного голови очевидно програшний сценарій балотуватися самовисуванцем, якщо весь депутатський корпус буде сформований на партійній основі. Однак не варто забувати, що місцеві вибори мали відбуватися через 15 місяців після парламентських, і соціологи ще задалегідь почали фіксувати традиційну для України поступову втрату підтримки майже всіма парламентськими партіями. Усе зазначене вище створило ідеальний ґрунт для широкої участі регіональних партій у місцевих виборах.

Аналізуючи результати місцевих виборів 2020 року в Україні, необхідно зазначити про кілька тенденцій, які мають місце у політичному житті країни, зокрема щодо деяких аспектів розвитку партійної системи у регіональному розрізі. Результати дослідження дозволять більш точно визначити основні ризики для системи державного управління, які потрібно врахувати при формуванні регіональної політики, в тому числі щодо завершення реформи децентралізації.

Для глибшого розуміння внутрішньополітичних регіональних процесів у динаміці пропонуємо порівняти результати місцевих виборів 2020 року із результатами виборів до органів місцевого самоврядування 2015 року. Також слід нагадати, що найбільшу перемогу на місцевих виборах у 2010 році отримали регіональні партії-сателіти «Партії регіонів». Також певну платформу склали опозиційні партії, партії-проекти. На місцевих виборах 2015 року провладній партії БПП «Солідарність» вагому конкуренцію склали регіональні політичні партії, створені місцевими елітами.

Майже тотальне запровадження у Виборчому кодексі України (за виключенням громад із кількістю виборців до 10 тисяч) пропорційної системи виборів мало на меті визначити для виборців суб'єктів політичної відповідальності. Інакше кажучи, до місцевої ради могли потрапляти лише висуванці від політичних партій, яких можна вважати порівняно сталими суб'єктами політичного процесу, що повинні нести відповідальність за депутатів, які висувалися від них. Прогнозованим результатом запровадженої системи мала стати концентрація голосів навколо партій, які в очах виборців мали більше шансів на проходження до ради, а тому загалом мала зменшитися кількість партій, представлених у місцевих радах. Однак зменшення кількості партій якщо і відбудеться, то лише з плином часу.

За даними Центральної виборчої комісії (далі – ЦВК) у місцевих виборах 2020 року [6] взяли участь 194 політичні партії, при цьому в кампанії 2015 року їх було лише 140 [7]. За результатами виборів 2015 року своїх представників серед депутатського корпусу, в тому числі серед мажоритарників, отримали 89 партій, у 2020 році таких партій виявилось 111. Таким чином, кількість партій, представлених у місцевих радах, зросла. Однак у 2015 році більшість обраних депутатів місцевих рад були самовисуванцями [8], а саме 66,95%, а від партій відповідно лише 33,05% висуванців партій (за пропорційною і мажоритарною системами). Одночасно з цим серед обраних тоді депутатів частка представників політичних партій, які мали фракції у Верховній Раді восьмого скликання, складала лише 18,65%. У 2020 році ситуація змінилася кардинально: самовисуванців серед обраних депутатів було лише 16,01%, в той час як від партій – 83,99%. До того ж 54,65% обраних депутатів представляють політичні партії, які мають фракції у Верховній Раді України дев'ятого скликання. Отже, можна констатувати, що завдяки впровадженню нової виборчої системи відбулася концентрація голосів виборців навколо загальнонаціональних партій, відбулося посилення позицій позапарламентських і регіональних партій.

У 2015 році лише 4 позапарламентські політичні партії здобули понад 0,5% від загальної кількості голосів виборців. Серед них не було жодної регіональної партії. У 2020 році політичних партій, які здобули понад 0,5% від загальної кількості мандатів, вже стало 21, а 8 із них здобули більше мандатів, ніж партія «Голос»,

представлена у парламенті. Необхідно зазначити, що 12 із цих 21 політичної партії можна вважати виключно регіональними: «Українська стратегія Гройсмана» (Вінницька область), «Блок Кернеса – успішний Харків!» (Харківська область), «Довіра» (Полтавська область), «Рідний дім» (Чернігівська область), «Рідне Закарпаття» (Закарпатська область), «Черкашани» (Черкаська область), «Блок Світличної разом!» (Харківська область), «За конкретні справи» (Хмельницька область), «Блок Вілкула «Українська перспектива» (Дніпропетровська область), «Рідне місто» (Полтавська та Кіровоградська області), «Українська Галицька партія» (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська області), «Довіряй ділам» (Одеська область).

Попри описану вище концентрацію голосів виборців навколо потужних політичних партій різних рівнів, необхідно зазначити, що місцеві ради після виборів 2020 року залишаються досить розрізненими щодо партійного представництва. У 2020 році кількість партій, які отримали менше 100 мандатів по Україні, становила 76 зі 111 партій, які мають депутатів, тобто 69%. Для порівняння, у 2015 році таких партій було 62 із 89, тобто 70%. В обласні ради восьмого скликання пройшли в середньому по 6 партій, тоді як у 2015 році їх було 7. Таким чином, обласні ради, як і міські ради обласних центрів (середня кількість представлених партій – 6) залишаються досить фрагментованими.

Наразі сформувалася цікава тенденція щодо політичного вибору місцевих еліт. За змішаної системи виборів більшість представників місцевих еліт балотувалися як самовисуванці, а інша частина намагалася забезпечити собі висунення від парламентських партій або партій, які дещо не досягали до парламенту. Лише деякі з них мали власні регіонально орієнтовані партійні проекти, а у 2020 році регіональні еліти все більше віддавали перевагу створенню власних партійних проектів. Тому кількість регіональних політичних партій зросла у рази. Особливо важливо, що чимало з них стали одними з найуспішніших учасників місцевих виборчих перегонів, посадивши загальнонаціональні позапарламентські політичні партії, які раніше успішно пропонували себе на місцях як засіб проходження місцевих політиків до представницьких органів влади або мали деякий успіх у просуванні представників своїх місцевих партійних осередків здебільшого через мажоритарну систему.

Більшості з таких регіональних партійних проектів властиво набувати назви за прізвищем своїх лідерів. Окрім вже згаданих, варто назвати партії «Команда Андрія Балого», «Партія Ігоря Колихаєва «Нам тут жити!», «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка та інші. Лише деяким (здебільшого старим проектам) властива прив'язка у найменуванні до регіону (наприклад, «Черкашани», «Українська Галицька Партія», «Рідне Закарпаття») або національної меншини («КМКС» Партія угорців України»). Якщо оцінювати рівень фрагментації партійного представництва за рахунок регіональних партійних проектів, то за підсумками виборчої кампанії 2020 року представництво у місцевих радах різного рівня отримали приблизно 54 регіональні партії із загальної кількості партій-переможців – 111. Тобто, фактично кожна друга партія-переможець виборів 2020 року – регіональна. Для порівняння, у 2015 році регіональних партій, які отримали представництво, було менше 20 із 89 (табл. 1).

Таблиця 1

Регіональні партії, які перемогли на виборах до обласних рад і міських рад обласних центрів

№ п/п	Назва ради	Назви регіональних політичних партій-переможців місцевих виборів 2020 року	Відсоток голосів виборців
1.	Вінницька обласна рада	«Українська стратегія Гройсмана»	44,22
2.	Закарпатська обласна рада	«Рідне Закарпаття», «Команда Андрія Балого», «КМКС» Партія угорців України»	18,75 10,94 12,50
3.	Полтавська обласна рада	«Довіра»	19,05
4.		«Блок Кернеса – Успішний Харків!» «Блок Світличної Разом!»	38,33 14,17
5.	Хмельницька обласна рада	«Команда Симчишина» «За конкретні справи»	20,31 15,63
6.	Черкаська обласна рада	ВО «Черкашани»	28,13
7.	Чернігівська обласна рада	«Рідний дім»	29,69
8.	Ужгородська міська рада	«Рідне Закарпаття» «Партія твого міста»	15,79 13,16
9.	Вінницька міська рада	«Українська стратегія Гройсмана»	62,96
10.	Дніпровська міська рада	«Пропозиція»	34,38
11.	Житомирська міська рада	«Пропозиція»	38,10
12.	Запорізька міська рада	Партія Володимира Буряка «Сднання»	25,00
13.	Кропивницька міська рада	«Пропозиція»	21,43

Продовження таблиці 1

14.	Одеська міська рада	«Довіряй ділам»	31,25
15.	Харківська міська рада	«Блок Кернеса – Успішний Харків!» «Блок Світличної Разом!»	40,48 7,14
16.	Херсонська міська рада	Партія Ігоря Колихаєва «Нам тут жити!» Блок Володимира Сальдо	31,48 16,67
17.	Хмельницька міська рада	«Команда Симчишина»	61,90
18.	Чернівецька міська рада	«Єдина альтернатива»	26,19
19.	Чернігівська міська рада	Рідний дім	61,90

Орієнтація місцевої політичної еліти на створення власних партійних проектів свідчить про відсутність у них амбіцій вийти на більш широкий рівень представництва, включно із загальнонаціональним парламентським. Якщо оцінювати загрози регіоналізації (або «феодалізації») України внаслідок таких дій місцевих еліт, то сама по собі тенденція регіоналізації партійного поля України про це не свідчить.

До регіоналізму здебільшого призводить більш широкий комплекс проблем. Річ у тім, що більшість представників місцевих еліт обіймала владні позиції у своїх регіонах і раніше. Чужі партійні проекти до цього використовувалися ними як формальні інструменти для участі у виборах за пропорційною системою. Успіх регіональних лідерів також часто перебільшується. Справді, певні регіональні партійні проекти спромоглися обійняти впливові або навіть домінуючі, як у Вінниці, позиції. Проте інші навпаки дещо втратили, наприклад, у Харківській області в 2015 році команда Г. Кернеса йшла на місцеві вибори через партію «Відродження», чим забезпечила їй успіх, у 2020 році вже був задіяний «Блок Кернеса – Успішний Харків!». Проте порівняння результатів партій Кернеса 2015 та 2020 років свідчить про те, що цей місцевий політик втратив майже 25% своєї підтримки в місті. Успіх меру Харкова довелося розділити з іншими партіями, в тому числі регіональними. Такі еліти і раніше мали міцні позиції. Лише цього року внаслідок зміни виборчої системи та як реакція на гостру політичну боротьбу у столиці ця ситуація стала більш наочною внаслідок формування місцевими лідерами власних партійних проектів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Аналізуючи викладене, доходимо висновку про те, що зміна виборчої системи на місцевих виборах внаслідок ухвалення Виборчого кодексу України мала визначальне значення для концентрації голосів виборців навколо регіональних політичних партій. Місцеві політичні еліти усіх громад і територій із кількістю виборців понад 10 тисяч осіб отримали вибори за пропорційною системою і були змушені буквально протягом двох місяців юридично, організаційно, фінансово забезпечити власну участь у виборах.

Вибори відбувалися через значний проміжок часу після виборів народних депутатів України, тому соціологічні рейтинги майже всіх парламентських політичних сил значно ослабли й місцеві еліти, очевидно, не хотіли ризикувати, балотуючись від однієї з них до місцевої ради. У більшості регіонів України виникли нові політичні проекти, які об'єднали місцеві еліти від рівня однієї громади до кількох областей. Здебільшого такі проекти створювалися навколо потужного місцевого лідера, який виступав «локомотивом» партії і підвищував її пізнаваність і сприйняття серед виборців. Результати регіональних партій перевершили очікування насамперед через те, що виборці втомилася від загальнодержавного політичного дискурсу і справедливо вважали, що питання місцевого значення потрібно вирішувати на місцях, а не в Києві.

У випадку дострокового розпуску Верховної Ради України дев'ятого скликання та призначення дострокових виборів народних депутатів регіональні політичні партії можуть стати сильними конкурентами парламентських і позапарламентських політичних сил. Однак для цього їм доведеться перейти на новий рівень розвитку, поширити свій вплив на максимально більшу територію або ж об'єднувати власні зусилля для спільної участі у виборах з іншими політичними партіями.

Список використаних джерел:

1. Вишняк О. Регіон як чинник електоральної поведінки. *Соціальні виміри суспільства*. 2016. Вип. 8(19). С. 155–163.
2. Остапеч Ю.О. Регіональний вимір конфігурації партійної системи України. *Гілея : науковий вісник*. 2019. Вип. 147(3). С. 67–73.
3. Манайло-Приходько Р. Феномен «регіональних» політичних партій в Україні. *Політікус*. 2016. № 2. С. 93–98.
4. Кармазіна М. Політичний регіон: підстави формування та функціонування. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2016. Випуск 1(81). С. 4–18.
5. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 року № 396-ІХ. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення: 26.11.2020).

6. Результати місцевих виборів 2020 року. *Сайт Центральної виборчої комісії*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001.html#> (дата звернення: 26.11.2020).

7. Результати місцевих виборів 2015 року. *Сайт Центральної виборчої комісії*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/wm001.html> (дата звернення: 26.11.2020).

8. Павленко І.А. Аналіз результатів виборчої кампанії до місцевих органів влади 25 жовтня 2020 року // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/analit-dopovid-2.pdf>.

References:

1. Vyshniak O. (2016) “*Rehion yak chynnnyk elektoralnoi povedinky*” [“Region as a factor of electoral behavior”], journal *Sotsialni vymiry suspilstva* [Social dimensions of society]. Vol. 8(19), p. 155–163 [Ukraine].

2. Ostapets Y.O. (2019) *Rehionalnyi vymir konfigurationsii partiinoi systemy Ukrainy* [“Regional dimension of the configuration of the party system of Ukraine”], journal. *Hileia : naukovyi visnyk* [Gilea : scientific bulletin]. Vol. 147(3), p. 67–73 [Ukraine].

3. Manailo-Prykhodko R. (2016) *Fenomen “rehionalnykh” politychnykh partii v Ukraini* [“The phenomenon of “regional” political parties in Ukraine”]: journal. *Politikus*. Vol. № 2, p. 93–98 [Ukraine].

4. Karmazina M. (2016) *Politychnyi rehion: pidstavy formuvannia ta funktsionuvannia* [“Political region: the bases of formation and functioning”] journal *Naukovi zapysky IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy* [Scientific notes of IPI-END named after I.F. Kuras of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Vol. 1(81), p. 4–18 [Ukraine].

5. VRU, Law of Ukraine (2019). *Vyborchyi kodeks Ukrainy* [Law of Ukraine “Electoral Code of Ukraine”], dated December 19, 2019 № 396-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (related to 26.11.2020) [Ukraine].

6. Results of the 2020 local elections (2020) *Rezultaty mistsevykh vyboriv 2020 roku* [The Central election commission of Ukraine], official site. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001.html#> [Ukraine].

7. Results of the 2020 local elections (2015) *Rezultaty mistsevykh vyboriv 2015 roku* [The Central election commission of Ukraine], official site. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/wm001.html> [Ukraine].

8. Pavlenko I.A. (2020) *Analiz rezultativ vyborchoi kampanii do mistsevykh orhaniv vlady 25 zhovtnia 2020 r.* [“Analysis of the results of the election campaign to local governments on October 25, 2020”]. [National Institute for Strategic Studies]: official site. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/analit-dopovid-2.pdf>.